

PREDKLADACIA SPRÁVA

Minister školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky materiál Kódex výskumnej integrity a etiky na Slovensku. Podnetom na vypracovanie materiálu je § 9 ods. f) zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

Výskumní pracovníci, vysokoškolskí učitelia, študenti, výskumné inštitúcie, vysoké školy, grantové agentúry a celý systém organizovania výskumných činností zo samotnej podstaty svojich aktivít majú povinnosť dodržiavať a podporovať zásady výskumnej integrity, ako sú: čestnosť v komunikácii a zverejňovaní informácií; spoľahlivosť a pravdivosť pri vykonávaní výskumu; objektivita, nestrannosť a nezávislosť; otvorenosť a prístupnosť v publikovaní výsledkov a archivácii primárnych dát; povinnosť postupovať s vylúčením konfliktov záujmov; spravodlivé uvádzanie zdrojov; dodržiavanie príslušných noriem pri správe a uchovávaní dát a záznamov, ako aj vysokých etických štandardov pri výchove budúcich generácií výskumníkov.

Na Slovensku nebola táto dôležitá oblasť (nevyhnutná podmienka pre excelentný výskum) systematicky podchytená a ošetrovaná. Preto bola v máji 2019 v Banskej Bystrici zorganizovaná medzinárodná konferencia „Etika, integrita a zodpovednosť vo výskume a vzdelávaní“. Cieľom konferencie bolo diskutovať o vytvorení a zharmonizovaní základných štruktúr zabezpečujúcich integritu výskumnej a akademickej činnosti na Slovensku – vytvorenie národných „štandardov“ správnej vedeckej praxe, etických kódexov výskumníkov, etických komisií na monitoring dodržiavania pravidiel výskumnej a akademickej integrity. Neoddeliteľnou súčasťou zlepšovania kultúry výskumnej integrity je aj vytvorenie jasných a transparentných postupov pri vyšetrovaní prípadných nečestností pri vykonávaní výskumu. Výstupom konferencie bolo vytvorenie národnej pracovnej skupiny, ktorá vypracovala Deklaráciu o upevnení kultúry vedeckej integrity na Slovensku, ktorú dňa 12.10.2021 podpísalo 30 signatárov na Bratislavskom hrade.

Deklarácia sa opiera o európske štandardy, predovšetkým „European Code of Conduct for Research Integrity“ (Európsky kódex výskumnej integrity), ktorý je súčasne aj záväzným dokumentom pre výskumníkov zapojených do programu Horizont Európa. Zároveň zaväzuje slovenské výskumné organizácie k zavádzaniu vzdelávania v oblasti výskumnej a akademickej integrity pre študentov vysokých škôl, v doktorandskom štúdiu a na vyšších stupňoch vzdelávania pri súčasnom definovaní presných pravidiel pre proces vyšetrovania prípadov nečestného vykonávania výskumu.

Dôležitou súčasťou zabezpečenia kultúry výskumnej integrity je vytvorenie nadinštitucionálnej platformy na národnej úrovni – Národnej komisie pre výskumnú integritu a etiku, ktorá bude dbať o harmonizáciu inštitucionálnych štruktúr a procedúr a ich implementáciu, bude poradným orgánom pre individuálne inštitúcie a ich etické komisie, bude monitorovať ich činnosť a pomáhať pri tvorbe národných vzdelávacích programov, a v neposlednom rade reprezentovať Slovenskú republiku v oblasti upevňovania výskumnej integrity na medzinárodnej úrovni. Ako hlavný pilier jej činnosti má slúžiť Kódex výskumnej integrity a etiky na Slovensku.

Kódex výskumnej integrity a etiky na Slovensku je spoločným vyjadrením prijímania etických záväzkov a požiadaviek výskumnej integrity, ktoré sú záväzné pre všetkých odborných vedeckých a akademických pracovníkov v oblasti vedy a výskumu, ako aj pre všetky štátne alebo súkromné organizácie a inštitúcie, ktoré plánujú, hodnotia, vykonávajú, publikujú alebo financujú základný alebo aplikovaný vedecký výskum a vývoj na území Slovenskej republiky (vrátane ich účasti v medzinárodnej vedeckej alebo technologickej spolupráci), ktoré sú financované z verejných zdrojov.

Jeho poslaním je prispievať k všeobecnému, integrálnemu dodržiavaniu náročných etických požiadaviek, predchádzať neetickému alebo nečestnému konaniu a správaniu v oblasti vedy, výskumu a vývoja, a tým pôsobiť na zvyšovanie ich kvality a dôveryhodnosti v domácom i v medzinárodnom kontexte.

Kódex výskumnej integrity a etiky na Slovensku komplementárnym spôsobom nadväzuje na platnú domácu, medzinárodnú a predovšetkým európsku legislatívu, ako aj na obdobné domáce a medzinárodné dokumenty, pričom v oblasti vedy, výskumu, vývoja a akademickej činnosti uplatňuje a rozvíja v demokratickej spoločnosti všeobecne prijímané etické hodnoty, princípy a normy.

Materiál bol predmetom medzirezortného pripomienkového konania, následne prešiel pripomienkovým konaním za strany členov Koordinačnej platformy, ako aj členov Rady vlády Slovenskej republiky pre vedu, techniku a inovácie a na rokovanie vlády Slovenskej republiky sa predkladá bez rozporov.

Predkladaný materiál nemá vplyv na rozpočet verejnej správy, na podnikateľské prostredie, sociálne vplyvy, vplyv na životné prostredie, informatizáciu spoločnosti, vplyv na služby verejnej správy pre občana ani vplyv na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.